

נייר עמדה

הצעת חוק התקשורת (בזק ושידורים) (תיקון – חובת סינון אתרים פוגעניים), התשע"ב–2012

מטרת נייר עמדה זה לברר את ה"מבט היהודי" ביחס להצעת חוק התקשורת (בזק ושידורים) (תיקון – חובת סינון אתרים פוגעניים), התשע"ב–2012 של חברת הכנסת ליה שם טוב. לפי הצעת החוק תוטל חובה על ספקי האינטרנט לסנן כברירת מחדל כל תוכן פוגעני לכל המנויים, וכן הם יחויבו ליידע את המנויים בטלפון בדבר האפשרות לסנן אתרים בצורה מקיפה וללא עלות. על פי הצעת החוק, יוכל אדם בגיר אשר לא יהיה מעוניין בסינון שכזה להסיר את תכנת הסינון בקלות באמצעות שיחת טלפון אל הספק, בכפוף להזדהות ע"י מספר כרטיס אשראי או מספר זהות.

הדילמה

רשת האינטרנט משמשת כיום כלי רב עוצמה והכרחי להתפתחות טכנולוגית ומדעית, ומהווה גם כלי תרבותי, חברתי וחינוכי משמעותי ביותר. הגלישה החופשית ברשת מאפשרת לכל אדם להיחשף לידע אנושי רחב המופץ ברחבי העולם.

יחד עם זאת, ברשת האינטרנט קיימים גם תכנים מזיקים ופוגעניים מסוגים שונים כגון: הימורים, תעמולה גזענית, פורנוגרפיה ואלימות קשה. סכנות אלו פוגעות בכלל האוכלוסייה, כאשר הניזוקים העיקריים מתכנים אלו הם קטינים. סכנת הפגיעה בילדים גוברת כאשר הגלישה נעשית באמצעות מכשירי טלפון סלולאריים, שכן באמצעי זה אין להורים כל אפשרות לעקוב אחר הרגלי הגלישה של ילדיהם.

המבט היהודי

רבני צהר תומכים בהצעת החוק מהסיבות הבאות:

- פגיעה בעולמם הרגשי והאתי של ילדים:** הרשת מלאה בתכנים העלולים להשפיע לרעה על עיצוב עולמם של הילדים. המסורת היהודית מלמדת אותנו שיש לשים לב לחינוך הילדים, כיוון שהילדות היא תקופה מעצבת זהות. כך אמר החכם במשלי: "חֲנֹךְ לְנֶעֶר עַל פִּי דָרְכּוֹ, גַם כִּי יִזְקֶינָה לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה" (כב, ו); כלומר, הדרך שבה מתחנך הנער מלווה אותו לשארית ימי חייו. רעיון זה ממשיך בדברי חז"ל באמרה: "הלומד ילד למה הוא דומה? לדיו כתובה על נייר חדש" (אבות ד, כ), וכן בקביעה של"גירסא דינקותא", היינו לתכנים שאדם למד בילדותו, יש משקל מיוחד בעיצוב זהותו (בבלי, שבת כא ע"ב).
מסיבה זו קבעו חז"ל שיש להשגיח היטב על הילדים בצעירותם; אין לבטל אותם מתלמודם (בבלי, שבת קיט ע"ב), ואין ללמד אותם מספרים שאינם מדויקים (בבלי, פסחים קיב ע"א). חשיפת ילדים לתכנים פוגעניים, כגון אתרים המעודדים אלימות, פגיעה בזולת והשפלה, או כגון אתרים המציגים בני אדם כחפצים זמינים לשימוש מיני, עלולה להשפיע באופן מכריע על עיצוב אישיותם כאשר יתבגרו, והם עלולים להפוך לאנשים אלימים ומזיקים לזולת.

2. **קושי להתמודד עם פיתויים להימורים, להתמכרות ולפשיעה:** הרשת מלאה בפיתויים להימורים, להתמכרויות ולפשיעה. בתורה נאמר: "וְלִפְנֵי עֵנֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁלִי" (ויקרא יט, יד), וחכמינו ביארו שאין מדובר רק על מכשולים פיזיים, אלא גם על מכשולים רגשיים כלפי מי שעלול להיפגע מהם, אם מחוסר שימת לב, ואם מפאת חוסר יכולת להתמודד אתם (תלמוד בבלי, פסחים כב ע"ב). חובה זו היא חובה מוסרית של כל אחד כלפי חברו, והציבור כולו כלפי כל יחיד.

חובה כפולה מוטלת על ההורה כלפי ילדיו. חכמינו קבעו שמי שמעמיד את ילדו לבדו מול פיתויים גדולים לפשע, כפי שקיימים כיום באינטרנט לא מסונן, נחשב למעשה כמי שמכשיל אותו באופן אקטיבי. כך אמרו חכמינו על מי שמעמיד את בנו בפתח בית בושת: "אדם אחד שהיה לו בן, הרחיצו וסכו, והאכילו והשקהו, ותלה לו כיס על צווארו, והושיבו על פתח של זונות, מה יעשה אותו הבן שלא יחטא?" (תלמוד בבלי, ברכות לב ע"א).

אדרבה, חכמינו חייבו אותנו לעמוד על המשמר ביחס למי שנמצא תחת חסותנו, כפי שמסכם הרמב"ם: "הרואה בנו יוצא לתרבות רעה ואינו ממחה בידו, הואיל ובנו ברשותו, אילו מיחה בו היה פורש, ונמצא כמחטיאו" (הלכות תשובה ד, א).

3. **ניצול ופגיעה בפרטיות ובשלומם הפיזי של קטינים:** אתרים שונים מפתים קטינים לשלוח פרטים אישיים, ובכלל זה תמונות חושפניות שלהם, תוך ניצול תמימותם. כמו כן, ילדים מתפתים לקשרים מניפולטיביים עם אנשים המציגים עצמם כילדים, ובסופו של דבר מנצלים אותם ופוגעים בהם. התורה מצווה: "כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֲדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעְקָה לְגַגְךָ וְלֹא תֵשִׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ" (דברים כב, ח). אדם חייב לנקוט בצעדים על מנת שביתו יהיה בטיחותי, ולא תהייה בו סכנות שבעטיין עלול מישהו להיפגע (רמב"ם, הלכות רוצח יא, ד). כיום, תכנת סינון היא ה"מעקה" הנדרש לבית המודרני.

4. **שימור הערך של הבחירה החופשית:** האוטונומיה של האדם לבחור בין רע לטוב היא אחד מעקרונות היסוד של היהדות, כפי שנאמר בתורה: "...הַחַיִּים וְהַמְּנוֹת נִתְּנִי לְפָנֶיךָ, הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה, וּבְחִרְתָּ בְּחַיִּים..." (דברים ל, יט). עיקרון זה אינו נפגע בעטיה של הצעת החוק שלפנינו, שכן בידי ההורים ניתנת האפשרות לבחור לסלק את הסינון, וזאת כאשר הם מודעים להשלכות מעשיהם. במילים אחרות, הצעת החוק מאפשרת להם לבצע בחירה מתוך מודעות ואחריות במקום בחירה הנובעת מהיעדר ברירה.

יצוין, כי הורים רבים אינם מודעים לסכנות הטמונות ברשת, בין השאר משום שהם גדלו בעולם שאין בו אינטרנט, וכן מפני הפער הגדול שבין שליטת הילדים במכמני התקשוב לבין זו של הוריהם בתחום.¹ הצעת חוק זו תחזיר את ההורים לתמונה, ותאפשר להם לדאוג לכך שהילדים יעשו שימוש זהיר ברשת, בבחינת "ותוכו אכל, קליפתו זרק" (תלמוד בבלי, חגיגה טו, ב).

שלילת הבחירה מהקטינים אינה עוולה, שהרי הקטינים אינם בשלים דיים לקבל החלטות. כבר אמרו חז"ל: "פיתוי קטנה אונס הוא" (תלמוד בבלי, יבמות לג ע"ב), כלומר היענות של קטינה לפיתוי איננה יכולה להיחשב כבחירה מודעת, אלא ככפייה וכשלילת רצונה, וכך קובע גם החוק הישראלי בחוק העונשין סעיף 1א346 לגבי בעילת קטינה. לפיכך חובה עלינו למנוע אפשרות של "בחירות" כפויות של קטינים ביחס לתכנים פוגעניים ברשת.

¹ במסמך שהוגש ע"י מרכז המידע והמחקר של הכנסת לוועדה לזכויות הילד באוקטובר 2006 הובאו מחקרים מן הארץ ומהעולם, מהם עולה כי שיעור ניכר מן הילדים והנוער הגולשים באינטרנט נחשפים לתכנים מזיקים, במתכוון ושלא במתכוון, ללא ידיעת הוריהם.